

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
SOCJOLOGIA JAKO NAUKA O SPOŁECZEŃSTWIE – Jacenty Siewierski ..	11
1. Socjologia a wiedza potoczna o społeczeństwie	11
2. Socjologia wobec innych nauk społecznych	13
3. Przedmiot socjologii i jej praktyczne zastosowania	15
4. Sporne problemy socjologii	17
5. Podstawowe stanowiska teoretyczne	17
JEDNOSTKA A SPOŁECZEŃSTWO – Anna Kozłowska	32
1. Człowiek w procesie socjalizacji	32
2. Konformizm jako sposób przystosowania jednostki do społeczeństwa ...	37
3. Społeczne uwarunkowania ludzkiej osobowości	41
3.1. Kulturowy ideał osobowości	41
3.2. Proces socjalizacji a role społeczne	43
3.3. Problem integracji elementów osobowości	45
KONTROLA SPOŁECZNA – Jacenty Siewierski	50
1. Formy kontroli społecznej	50
2. Rola sankcji	53
3. Konflikty norm, dewiacja, anomia	55
4. Ewolucja kontroli społecznej	58
5. Problem kontroli w toku społecznej zmiany: współczesne społeczeństwo polskie	63
KULTURA I JEJ ROLA W ŻYCIU SPOŁECZNYM – Hanna Podedworna	66
1. Pojęcie kultury	66
2. Kategorie kultury	70
3. Kontrkultura i kultura alternatywna	76
4. Subkultury	78
5. Mechanizmy oddziaływania kultury na życie społeczne	78
6. Etnocentryzm i ksenofobia	79
7. Kultura i media	80
GRUPY I ZBIOROWOŚCI SPOŁECZNE – Hanna Podedworna	83
1. Interakcje społeczne	83
2. Zbiór – grupa – zbiorowość – społeczność	87
3. Realistyczne i nominalistyczne ujęcie grupy społecznej	89

4. Cechy konstytuujące grupę społeczną	90
5. Rodzaje grup społecznych	96
6. Zbiorowości oparte na podobieństwie zachowań – masy społeczne	99
7. Społeczeństwo	102
ANALIZA STRUKTUR SPOŁECZNYCH. WYBRANE PRZYKŁADY – Hanna	
Podedworna	105
1. Mikrostruktury. Rodzina	105
1.1. Struktura i funkcje rodziny	106
1.2. Formy rodziny i małżeństwa	108
1.3. Przemiany rodziny pod wpływem zmian społecznych	110
2. Mezostruktury. Społeczność lokalna	111
MNIEJSZOŚĆ ETNICZNA, RASOWA, NARODOWA W ANALIZACH SOCJO- LOGICZNYCH – Jolanta Polakowska-Kujawa	
1. Typy mniejszości i ich specyfika	120
2. Grupa etniczna i rasowa	126
3. Mniejszość narodowa jako kategoria socjologiczna	128
4. Migracja a struktura etniczno-narodowa	130
5. Asymilacja i integracja imigrantów	135
NARÓD, NACJONALIZM, STEREOTYPY NARODOWE – Jolanta Polakowska- -Kujawa	
1. Naród i przesłanki narodowej identyfikacji w refleksji socjologicznej	138
2. Spory wokół koncepcji narodu w myśli socjologicznej	140
3. Spory wokół nacjonalizmu	147
4. Stereotypy narodowe	150
STRUKTURA SPOŁECZNA – Juliusz Gardawski	
1. Makrostruktury społeczne	155
2. Teorie klas społecznych Karola Marksa i Maxa Webera	158
2.1. Teoria Karola Marksa	159
2.2. Teoria Maxa Webera	164
2.3. Marks a Weber	171
3. Nurt neoweberowski i neomarksizm	171
3.1. Pierwszy przykład inspiracji weberowskich: uwarstwienie społeczne według kryterium prestiżu	172
3.2. Drugi przykład inspiracji weberowskich: system stratyfikacyjny EGP .	174
3.3. Przykład stanowiska neomarksistowskiego: Erik Olin Wright	177
3.4. Schemat EGP a schemat Erika Olin Wrighta	180
4. Funkcjonalizm	180
4.1. Funkcjonalna teoria uwarstwienia K. Davisa i W. Moore'a	181
5. Klasyfikacje i skale zawodów	183
6. Teza o zaniku klas	187
6.1. Neomarksizm i neoweberyzm wobec tezy o zaniku klas	188
7. Badania struktury klasowej w Polsce	190
8. Badania struktury społeczno-zawodowej w Polsce	192

8.1. Hierarchia prestiżu zawodów	197
9. Potoczne postrzeganie struktury społecznej	199
PODSTAWOWE SEGMENTY STRUKTURY SPOŁECZNEJ W POLSCE –	
Juliusz Gardawski, Jolanta Gładys-Jakóbiak, Hanna Podedworna . . .	202
1. Historyczne uwarunkowania zmian w strukturze polskiego społeczeństwa	202
2. Robotnicy. Kontrowersje teoretyczne a rzeczywistość	203
2.1. Sytuacja robotników w perspektywie historycznej	203
2.2. Problemy z definicją robotników	205
2.3. Generalizacje socjologiczne dotyczące robotników. Ważniejsze przykłady	206
2.4. Typologia robotników	213
3. Przemiany klasy chłopskiej (rolników)	219
3.1. Kryteria wyróżniania klasy chłopskiej w strukturze społecznej	219
3.2. Modernizacja a przemiany klasy chłopskiej	221
3.3. Sytuacja i perspektywy chłopów (rolników) we współczesnej Polsce	222
4. Klasa średnia	226
4.1. Problem proletaryzacji klasy średniej	228
4.2. Kulturowe aspekty proletaryzacji	230
4.3. „Fragmentaryzacja” klasy średniej	231
4.4. Klasy średnie w Polsce	233
KONFLIKT SPOŁECZNY – Danuta Izdebska	237
1. Konflikt społeczny jako proces	238
1.1. Klasyfikacja konfliktów	238
1.2. Dynamika konfliktów	240
2. Psychologiczne aspekty konfliktów	242
2.1. Specyfika konfliktów destruktywnych	243
2.2. Zjawisko deprywacji	244
3. Główne teorie konfliktu	245
3.1. Teorie konfliktu K. Marksa i G. Simmla	246
3.2. Teorie R. Dahrendorfa i L. Cosera	248
4. Konflikty społeczne w Polsce	251
4.1. Konflikty w Polsce przed zmianą ustrojową	251
ZMIANA SPOŁECZNA W PERSPEKTYWIE SOCJOLOGICZNEJ – Jolanta	
Polakowska-Kujawa	254
1. Pojęcie i przyczyny zmian społecznych	254
1.1. Definicja zmiany	254
1.2. Zmiana społeczna jako przedmiot badań socjologicznych	255
1.3. Spory o kierunek i znaczenie zmian społecznych	259
1.4. Perspektywy poznawcze zmian społecznych	261
1.5. Przyczyny zmian społecznych	262
2. Zmiana społeczna w różnych orientacjach teoretycznych	264
2.1. Teorie zmiany endogennej	264
2.2. Teorie zmiany egzogennej	279

MODERNIZACJA – Jacenty Siewierski	289
1. Zmiana i stabilność	289
2. Tradycja i nowoczesność	290
3. Modernizacja w refleksji socjologicznej	292
4. Problemy modernizacji w społeczeństwie zacofanym	293
5. Modernizacja w ramach społeczeństwa polskiego	294
RUCHY SPOŁECZNE JAKO CZYNNIK ZMIANY – Jolanta Polakowska-Kujawa	298
1. Geneza ruchów społecznych	298
2. Typy ruchów społecznych	301
3. Ruchy rewolucyjne	302
4. Nowe ruchy społeczne	305
MODELE ŁADU SPOŁECZNEGO – Leszek Gilejko	317
1. Cztery funkcje modeli idealnych	317
2. Typy ładu społecznego	320
3. Modele ładu a zachowania aktorów społecznych	322
4. Powstanie i załamanie się ładu monocentrycznego	326
POLITYKA W ŻYCIU SPOŁECZEŃSTW – Ewa Nalewajko	332
1. Polityka, władza, państwo	332
2. Typy rządzenia	336
2.1. Ustroje autorytarne i totalitarne	337
2.2. Ustroje monokratyczne i polikratyczne	338
2.3. Ustroje demokratyczne	340
3. Socjalizacja polityczna, kultura polityczna, komunikowanie polityczne	343
INSTYTUCJE EKONOMICZNE – Leszek Gilejko	348
1. Najważniejsze instytucje	348
2. Rynek jako instytucja społeczna	349
3. Przedsiębiorstwo jako instytucja społeczna	353
4. Samorząd gospodarczy – socjologia współdziałania	359
ORGANIZACJE FORMALNE – Jolanta Gładys-Jakóbk	366
1. Organizacja jako przykład grupy celowej	366
1.1. Podstawowe pojęcia i definicje	366
1.2. Max Weber i idealny typ biurokracji	369
1.3. Typologia organizacji formalnych	371
1.4. Ekologia organizacji złożonych	372
1.5. Wewnętrzna dynamika organizacji	373
2. Organizacje jako przedmiot zainteresowania socjologii	375
3. Klasyczne i współczesne wpływy w teorii organizacji	377
3.1. Analiza instytucjonalna	381